

Araştırma Makalesi

Türkiye’de Ceviz Üretiminin Rekabet Analizi

Cihangir Kenan KETENCİ^{1*}, Zeki BAYRAMOĞLU²

¹Ahi Evran Üniversitesi Kaman Meslek Yüksekokulu Muhasebe Bölümü Kaman / KIRŞEHİR

²Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Selçuklu / KONYA

*Sorumlu yazar: cketenci@hotmail.com

Geliş Tarihi: 16.01.2018

Düzeltilme Geliş Tarihi: 08.07.2018

Kabul Tarihi: 16.07.2018

Özet

Bu çalışmada, sert kabuklu meyveler içinde yer alan cevizin üretimdeki rekabet gücü ve ekonomik durumu belirlenmeye çalışılmıştır. İstatistik kurumlarından alınan veriler ve daha önce yapılmış olan bilimsel çalışmalar esas alınarak bu araştırma hazırlanmıştır. FAO 2016 yılı verilerine göre dünya üzerindeki yaklaşık 1,200,000 hektar tarımsal ceviz alanı içerisinde 487,000 hektar alana sahip olan Çin, ilk sırada yer almaktadır. Buna rağmen nüfus yoğunluğundan dolayı iç talebin fazla olması, Çin’in uluslararası pazarda aynı güce sahip olmamasına neden olmaktadır. Buna karşın ABD, kapama bahçelerinden oluşan standart ceviz çeşitliliğine sahip olduğundan 2016 yılında %38 pay ile ihracatta dünya lideridir. Türkiye’nin ise dünya genelinde 86,853 hektar alan ve 195,000 tonluk üretim ile %5’lik paya sahiptir ve ilk dört ülke içerisinde yer almaktadır. Sert kabuklu meyveler içerisinde cevizin pazar payının artırılabilmesi ve rekabet edilebilmesi için üretici örgütleri oluşturulup, piyasa ve talepler ile ilgili analiz ve değerlendirmeler yapılmalı, kapama bahçe tesisi ve ceviz yetiştiriciliği teşvik edilmelidir.

Anahtar kelimeler: Ceviz, üretim, ticaret, rekabet analizi.

Competition Analysis of Walnut Production in Turkey

Abstract

In this study, it was trying to determine the competition power and economic status of walnut production in nuts. This research has been prepared on the basis of the data obtained from the statistical institutions and the previous scientific studies. According to data from FAO 2016, China, which has 487,000 hectares of land in the world’s approximately 1,200,000 hectares of agricultural walnut area, is in the first place. Despite the fact that the domestic demand is excessive due to population density causes China not to have the same power in the international market. Despite this, since the USA has the range of standard walnut consisting of closure gardens, it became the world leader in exportation with 38% share in 2016. As for Turkey, having a field of 86,853 hectares and production of 195,000 tons it takes place in the first four countries with 5% share. In order to increase the market share of walnut and create competition between nuts, closure gardens must be established and walnut farming must be promoted through forming supplier associations and carrying out analyses and evaluations related to market and demands.

Key words: Walnut, production, trade, competition analysis.

Giriş

Günümüzde insanların tüketim alışkanlıkları ve gelir düzeyindeki artışlar değişkenlik gösterdiğinden çeşitli tarım ürünlerine olan talepte arttırmaktadır. Türkiye ekolojik özellikleri

bakımından dünya tarımında önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye cevizin gen merkezi ve anavatanı olan ülkelerden biridir (Akça, 2010). Türkiye’de ceviz yetiştiriciliği geçmiş yıllarda ev bahçeleri veya sınır ağacı olarak yapılırken,

günümüzde cezive olan ilgi artmış ve kapama bahçeler şeklinde bilinçli ceviz yetiştiriciliği yapılmaya başlanmıştır (Haskınacı, 2003).

Sağlıklı beslenme son zamanlarda dünyada önemli bir konu haline gelmiş, çabuk tüketilen gıda ürünlerinden olan sert kabuklu meyve yetiştiriciliği, ekonomi ve beslenme açısından üreticilerin yatırım tercihleri arasında yerini almıştır. Ceviz yetiştiriciliği dünya genelinde geniş yelpazeye sahip olan bir meyve türüdür. Besin değerinin ve tüketiciler için talep potansiyelinin yüksek olması cevizin; gıda, mobilya, ilaç gibi sanayi sektörlerinde üreticilerin de tercihi olmaktadır. Bu özellikler nedeniyle dünya ve Türkiye’de ceviz dikimiyle ağaçlandırma alanlarında artış meydana gelmektedir.

Ceviz, FAO 2016 yılı verilerine göre sert kabuklu meyveler içerisinde dünyada alan olarak %24’lük pay ile ilk üç sırada yer almakta olup, üretim miktarı bakımından ise %34’lük pay ile ilk sıradadır. Üretim miktarı olarak daha sonra sırasıyla %29 ile badem, %21 ile kestane, %10 ile antepfıstığı ve %6 ile fındık yer almaktadır.

Türkiye’nin tarımsal üretimde kullandığı işlenen toplam tarım alanı yaklaşık 23,7 milyon hektar olup, bunun 2 milyon hektar alanı meyve bahçeleri ile kaplıdır. Sert kabuklu meyve alanı içerisinde Türkiye 2016 yılında %61.31 ile fındık ilk sırada yer alırken, bunu %27.24 ile antepfıstığı, %7.55 ile ceviz, %2.90 ile badem ve son olarak %1 ile kestane izlemektedir. Ağaç başına elde edilen verimde ise 33 kg/ağaç ile kestane, 24 kg/ağaç ile ceviz ve 13 kg/ağaç ile badem ilk üç sırada yer almaktadır (TÜİK, 2017).

Türkiye’de ceviz, tohumdan yetişen çöğür ağaçlarıyla yetiştirildiğinden meyve vermesi uzun zaman almaktadır. Üretilen cevizde standart olmadığı için cevizin pazarlanmasında sorun yaşanmaktadır (Çiftçi ve Gökçe, 2005). Cevizde iç talebinin yüksek olmasından dolayı ithalat yapılması, üretim dönemi maliyetlerinin yüksekliği ve olumsuz hava koşulları, cevizde üretici eline geçen fiyatları olumsuz etkilemektedir.

Bu çalışmada Türkiye’deki ceviz üretiminin uluslararası pazarda rekabet gücünün ekonomik yönünün belirlenmesi ve yetiştiriciliğin önemli sorunlarından biri olan pazarlama için çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Araştırma için daha önce yapılmış bilimsel çalışmaların yanı sıra, Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC), Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü (FAO), Dünya Bankası (WB), Gıda Tarım ve Hayvancılık İl ve İlçe Müdürlükleri (GTHM) ile diğer ilgili kurum ve kuruluşların kayıtlarından elde edilmiştir.

Çalışmada, daha önce yapılmış çalışmalar, ilgili kurum ve kuruluşların raporları dikkate alınarak, 2000-2016 dönemine ait üretim rakamlarına ilişkin verilerden faydalanılarak yorumlar yapılmıştır. Ceviz üretiminin iç ve dış pazarda rekabetçi sistem açısından SWOT analizi yapılarak; güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlarından faydalanılması, cevizin genel ekonomik durumu ve Türkiye için önemli faktörlerin başında gelen üretim ve pazarlama sorunlarına ilişkin zayıf yönleri ve tehditlerine karşı çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışmada Türkiye ceviz üretiminin uluslararası piyasalarda rekabet gücünün belirlenmesi amacıyla, ceviz üretiminin karşılaştırmalı üstünlüklerini belirleyebilmek için Karşılaştırmalı Üstünlük Endeksi (Revealed Comparative Advantage Index: RCA) kullanılmıştır. RCA indeksi bir ülkenin herhangi bir ürünün dış pazardaki rekabet gücünü açıklamaktadır. RCA indeksi aşağıdaki Eşitlik 1 ile hesaplanmaktadır (Çakmak, 2005).

$$RCA = \left(\frac{X_{ij}/X_j}{X_{iw}/X_w} \right)$$

RCA formülde j ülkesinin i malı için karşılaştırmalı üstünlük ölçümünü göstermektedir. X_{ij} , j ülkesinin i malı ihracatını, X_j , j ülkesinin toplam ihracatını, X_{iw} , i malının toplam dünya ihracatını ve X_w , toplam dünya ihracatını göstermektedir. RCA ölçümünün birden büyük değer alması, j ülkesinin i malında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve avantajlı olduğu anlamına gelmektedir.

Bulgular ve Tartışma

Dünya’da cevizin genel durumu

Coğrafi geçmişi itibariyle yayılma alanı ve ticari olarak önemli olan *Juglans regia L.* ceviz türü İngiliz Cevizi olarak da adlandırılır. Avrupa ve Asya kıtalarının büyük bir bölümünde yaygın olarak üretimi yapılan *J. regia*’nın gen merkezleri arasında Türkiye’de bulunmaktadır (Akça, 2014).

Dünya genelinde FAO 2016 yılı verilerine göre toplam sert kabuklu meyve üretimi 11.024.462 ton olarak gerçekleşmiş olup, ceviz son on altı yılda alan olarak %102.14 oranında, üretim miktarında ise %194.72’lik artış ile ilk sıradadır. Üretim miktarı olarak daha sonra sırasıyla %140.30 artış ile kestane, %121.34’lük artış ile badem, %91.39’luk artış ile antepfıstığı ve %10.01’lik artış ile fındık yer almaktadır (Çizelge 1).

Dünyada önemli ceviz üreticilerinin başında Çin, ABD, İran ve Türkiye gelmektedir. Şekil 1’de 2016 yılı rakamları incelendiğinde üretimde ilk sırada %48 paya sahip Çin yer almıştır. Çin, son on yılda “Eğimli Arazi Dönüşüm Programı” kapsamında

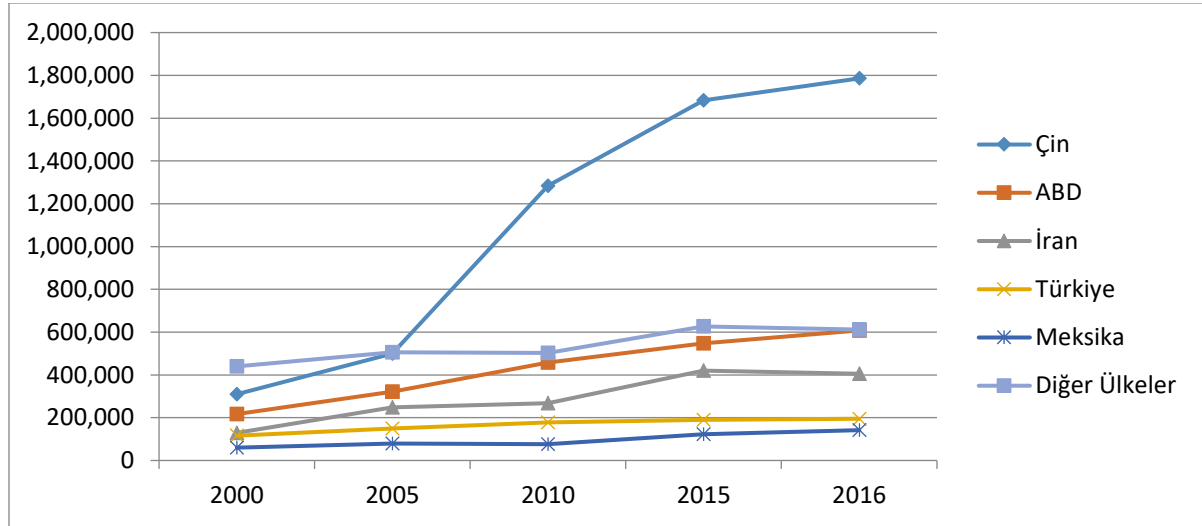
projeler geliştirmiş fakat ceviz üretimi genellikle tohumdan yetişmiş türlerden karşılandığından standardizasyon problemi yaşamıştır (Akça, 2014). ABD, Çin'den sonra %16'lık pay ile ikinci sıradadır. ABD ceviz üretimini standart çeşitlerle yaptığı için

ceviz ihracatında lider ülke konumundadır. Türkiye ise %5 pay ile üretici ülkeler arasında dördüncü sırada yer almasına rağmen ceviz dış ticaretinde ithalatçı konumundadır (FAO, 2017).

Çizelge 1. Dünya’da sert kabuklu meyveler içerisinde cevizin yeri.

Türler	Yıllar						2000-2016 yılları arası değişim (%)		
	2000			2016			Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (ton/ha)
Ceviz	586919	1271571	21	1186398	3747549	31	102.14	194.72	48
Badem	1649751	1452206	8	1865633	3214303	17	13.09	121.34	113
Kestane	318489	941163	29	602718	2261589	37	89.24	140.30	28
Fındık	500225	675815	13	661514	743455	11	32.24	10.01	-15
A.Fıstığı	420237	552569	13	639296	1057566	16	52.13	91.39	23
Toplam ve ortalama	3475621	4893324	17	4955559	11024462	22	42.58	125.30	29

Kaynak: FAO, 2017.

Şekil 1. Yıllara göre ceviz üreten ülkeler ve üretim miktarları (ton)

Kaynak: FAO, 2017.

Dünya’da ceviz ticareti

Dünya ceviz ticareti kabuklu ve kabuksuz olarak yapılmaktadır. Son on yıllık veriler incelendiğinde Çizelge 2’de dünyada kabuklu ceviz ihracat miktarı 2006 yılı baz alındığında %323, kabuksuz ceviz ihracat miktarında ise %59 oranında artış görülmektedir. Dünya ceviz ihracatı 2016 yılında toplam 713,615 ton ve 2.987.651.000 \$ değerinde gerçekleşmiştir. ABD, ülkeler sıralamasında 2016 yılında kabuksuz ceviz üretim miktarı ton bazında %38 ile ilk sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra dünya kabuklu ceviz ihracatı yapan önemli ülkelerden olan Meksika üretim miktarı bakımından %43.89 paya sahiptir (ITC, 2017). Ceviz yetiştiriciliğinde Kaliforniya ceviz yetiştiriciliğini tercih eden Şili, ticaret ve üretici organizasyonunda başarılı sonuçlar almıştır (Akça,

2014). ABD, pazarlama ve kârlılık sorunlarına çözüm olarak “Kaliforniya Ceviz Yetiştiricileri Birliği” adı altında ilk üretici birliğini kurmuştur (Hardesty, 2009). Türkiye’nin ise ceviz ihracatında payı yok denecek kadar azdır. Bu durum üretilen cevizde pazarlama organizasyonlarının yetersiz olması, kurulan bahçelerde uygun ceviz fidanların tercih edilmemesi olarak açıklanabilir.

Ceviz ithalat miktarı dünyada 2016 yılında toplam 488,191 ton ve 2.192.109.000 \$ değerinde gerçekleşmiştir (Çizelge 3). Kabuklu ceviz ithalatında 2006 yılına göre üretim miktarı olarak, dünya genelinde %146.89 oranında artış gerçekleşmiştir. Türkiye, Vietnam ve Çin kabuklu ceviz ithalatında önemli ülkeler arasındadır. Kabuksuz ceviz ithalat miktarında ise ilk üç sırada %342.13 ile Hollanda, %157.20 ile Almanya ve

%98.71 ile İspanya yer almıştır (ITC, 2017). Türkiye'nin ceviz dış ticaretinde rekabet gücünün düşük olması, üretimin yurt içi tüketime yönelik olması, dünya piyasalarına kaliteli ceviz üretiminde

yetersiz kalması, pazarlama karmasına göre faaliyet gösterecek birliklerimizin etkin olmaması nedeniyle ithalatçı ülke konumunda olduğu söylenebilir.

Çizelge 2. Dünyada önemli ceviz ihracatı yapan ülkelerin miktar (ton) ve değerleri (ABD \$).

Ülkeler	Kabuklu ceviz				2006-2016 miktar değişimi (%)	Ülkeler	Kabuksuz ceviz				2006-2016 miktar değişimi (%)
	2006		2016				2006		2016		
	Miktar (ton)	Değer (bin \$)	Miktar (ton)	Değer (bin \$)			Miktar (ton)	Değer (bin \$)	Miktar (ton)	Değer (bin \$)	
Meksika	18658	51843	218731	254521	1.072	ABD	54910	247555	82786	753808	51
ABD	52721	118611	142461	591223	170	Meksika	10636	61126	31470	337464	196
Şili	5208	15559	34788	94339	568	Şili	5750	46893	18709	148410	225
Fransa	24221	56036	29704	110124	23	Moldova	9163	37264	13688	87661	49
Çin	4332	2763	15191	32692	251	Ukrayna	12525	60253	12823	82707	2
Özbekistan	280	327	11503	21016	4.008	Almanya	2025	15871	9146	63983	352
Ukrayna	5922	9449	9027	17031	52	Hollanda	956	5847	4611	31769	382
Diğer Ülkeler	6510	30681	36903	104531	467	Diğer Ülkeler	39319	212130	42074	256372	7
Dünya	117852	285269	498308	1225477	323	Dünya	135284	686939	215307	1762174	59

Kaynak: ITC, 2017.

Çizelge 3. Dünyada önemli ceviz ithalatı yapan ülkelerin miktar (ton) ve değerleri (ABD \$).

Ülkeler	Kabuklu ceviz				2006-2016 miktar değişimi (%)	Ülkeler	Kabuksuz ceviz				2006-2016 miktar değişimi (%)
	2006		2016				2006		2016		
	Miktar (ton)	Değer (bin \$)	Miktar (ton)	Değer (bin \$)			Miktar (ton)	Değer (bin \$)	Miktar (ton)	Değer (bin \$)	
Türkiye	8620	9051	58850	139396	582.71	Almanya	12047	76654	30985	226879	157.20
Vietnam	31	68	55829	106446	179993.55	Japonya	10895	68726	17151	117668	57.42
İtalya	16570	43934	41749	143073	151.96	Kore	7063	37787	13600	90534	92.55
Meksika	18915	64256	25262	115908	33.56	İspanya	6346	40067	12610	92291	98.71
Çin	1141	3110	16303	42386	1328.83	Kanada	5654	28778	10480	64500	85.36
İspanya	18762	43629	16233	47372	-13.48	Fransa	7768	37064	10123	64975	30.32
Almanya	16300	42538	12010	40475	-26.32	Hollanda	1830	10431	8091	59808	342.13
Diğer Ülkeler	33990	71625	56027	169396	64.83	Diğer Ülkeler	71196	334643	102888	671002	44.51
Dünya	114329	278211	282263	804452	146.89	Dünya	122799	634150	205928	1387657	67.70

Kaynak: ITC, 2017.

Dünya ve Türkiye'de ceviz üretimi artmasına rağmen, üretici fiyatları son on yılda dünya fiyatlarıyla birlikte artmıştır. Bu durum gerek iç piyasada gerekse dış piyasada ceviz olan talebin artışı ile açıklanabilir (Çizelge 4).

Türkiye ceviz üretimi

Türkiye, dünyada bahçe bitkileri yetiştirme potansiyeli çok yüksek olan nadir ülkelerden birisidir (Kaşka ve ark., 2005). Türkiye birçok meyve çeşidinin gen merkezidir. Yetiştiriciliği yapılan en önemli meyvelerden birisi de cevizdir. Türkiye'nin

birkaç farklı ekolojik bölgesinde önemli ceviz popülasyonları var (Bayazıt ve Sümbül, 2012). Çizelge 5'de 2000-2016 yılları arasındaki Türkiye'nin sahip olduğu sert kabuklu meyvelerin alan, üretim ve verim miktarları verilmiştir. Türkiye, 2016 yılı içerisinde toplam 656,858 hektarlık sert kabuklu meyve alanına sahip olup, son on altı yılın üretim miktarlarında %126.67 artış ile antepfıstığı birincidir, daha sonrasında sırasıyla %80.85 ile badem, %68.10 ile ceviz ve %29.50 ile kestane gelmektedir. Fındıkta ise %10.64 oranında azalış meydana geldiği görülmektedir (FAO, 2017).

Çizelge 4. Yıllar itibariyle ceviz üretim (ton) ve üretici fiyatları (\$/ton).

Yıllar	Üretim (ton)		Üretici fiyatları (\$/ton)	
	Dünya	Türkiye	Dünya (ortalaması)	Türkiye
2006	1854599	129614	2014	3164
2007	1983731	172572	2407	4075
2008	2242179	170897	2783	4301
2009	2475299	177298	2500	3518
2010	2767609	178142	2833	4686
2011	3198939	183240	3237	4561
2012	3660148	203212	3179	4798
2013	3007936	212140	3195	4698
2014	3385873	180807	3156	5036
2015	3589651	190000	2628	4944
2016	3747549	195000	3117	4874

Kaynak: FAO, 2017.

Çizelge 5. Türkiye’de sert kabuklu meyveler içerisinde cevizin yeri.

Türler	Yıllar						2000-2016 yılları arası değişim (%)		
	2000			2016			Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (ton/ha)
	Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (ton/ha)	Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (ton/ha)			
Ceviz	59000	116000	19	86853	195000	22	4721	6810	1579
Badem	18000	47000	26	33322	85000	25	8512	8085	-385
Kestane	35300	50000	14	39000	64750	16	1048	2950	1429
Fındık	342987	470000	13	436869	420000	9	2737	-1064	-3077
A.Fıstığı	36349	75000	20	60814	170000	27	6731	12667	3500
Toplam ve ortalama	491636	758000	18	656858	934750	20	2515	1891	11

Kaynak: FAO, 2017.

Türkiye’deki meyve veren ceviz ağaç sayısı 2006 yılında 6,948,893 adet iken üretim miktarı 129,614 tondur. Toplam ağaç sayısı 2016 yılında 15,044,456 adet ağaç sayısına ve 195,000 ton yıllık üretim miktarına ulaşılmıştır (TÜİK, 2017). Türkiye’nin 2016 yılı itibariyle ceviz ağaç sayısı rakamları incelendiğinde 2005 yılına göre %122 oranında artmasına rağmen ağaç başına ortalama

verimde %27 azalma meydana gelmiştir (Çizelge 6). Verimsizliğinin nedeni, üreticilerin bilinçsiz ceviz yetiştiricilik yapması, kapama bahçelerden elde edilen cevizlerde standardın olmaması ile açıklanabilir (Anonim, 2017). Son yıllarda ceviz üretimi artsa dahi cevizde standart olmadığı için uluslararası rekabet avantajı ve piyasa etkinliği kaybedilebilir.

Çizelge 6. Yıllara göre Türkiye’deki ceviz ağaç sayısı (adet).

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2005	197000	150000	33	4535000	2245000	6780000
2010	413932	178142	33	5441051	3643380	9084431
2015	718196	190000	25	7596020	5560227	13156247
2016	868528	195000	24	8171185	6873271	15044456

Kaynak: TÜİK, 2017.

Türkiye’nin sahip olduğu ceviz ağaç sayıları bölgesel farklılık göstermektedir (Çizelge 7.) Ceviz ağaç sayısında en çok artış meydana gelen ilk üç bölge sırasıyla %709.67 ile Batı Marmara, %231.47 ile Ege’de ve %153.98 ile Orta Anadolu yer almaktadır. Son on yılda bölgelere ait üretim miktarında ise %311.78 ile Batı Marmara, %220.82 ile Orta Anadolu ve %96.36 ile Ege’de artış meydana geldiği görülmektedir (TÜİK, 2017).

Ceviz yetiştiriciliği yapan üreticilere, resmî ve özel kuruluşlar aracılığıyla kapama ceviz bahçesi kurulumu için teknik bilgiler verilmektedir (Şen, 1983). Türkiye’nin ceviz üretiminde iç talebi karşılayabilmesi, ceviz ağaçlarının kesilmemesi için aşılı fidan çalışmaları ile beraber kapama bahçelerinin kurulmasına yönelik Orman ve Su İşleri Bakanlığınca “Türkiye Ceviz Eylem Planı” çerçevesinde ceviz yetiştiriciliğinin gelişmesi için

önemli destekler verilmektedir. Türkiye'nin iller bazında sahip olduğu ceviz ağaç sayısı ve gerçekleşen üretim miktarı Çizelge 8 incelendiğinde, 2016 yılında en fazla ceviz ağacı

sayısına sahip ilk üç il arasında, 822,866 adet ile Çorum, 728,555 adet ile Manisa ve 714,690 adet ile Denizli yer almaktadır (TÜİK, 2017).

Çizelge 7. Türkiye'de bölgelere göre ceviz üretimi (ton), ağaç sayısı (adet) ve verimi (kg).

Bölgeler	Yıllar					
	2006			2016		
	Üretim (ton)	Ağaç sayısı	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Üretim (ton)	Ağaç sayısı	Ağaç başına ortalama verim (kg)
Ege	17241	879162	31	33855	2914156	25
Batı Karadeniz	15147	1565343	16	28501	2529322	19
Batı Marmara	3004	226613	30	12370	1834810	22
Akdeniz	20223	840268	34	32698	1758795	28
Ortadoğu Anadolu	26639	906668	41	24926	1455038	28
Doğu Marmara	13171	631789	23	19780	1337654	21
Orta Anadolu	2445	337159	12	7844	856329	21
Batı Anadolu	10954	452130	32	12555	834583	26
Güneydoğu Anadolu	6868	299293	29	9250	651523	21
Doğu Karadeniz	9401	598267	24	8117	600591	19
Kuzeydoğu Anadolu	4521	212201	30	5104	271655	27

Kaynak: TÜİK, 2017.

Çizelge 8. Türkiye'de il bazında ceviz üretimi, verimi ve ağaç sayısı.

İller	2006			2016		
	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Ağaç sayısı	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Ağaç sayısı
Çorum	631	4	239730	6564	12	822866
Manisa	2231	29	133020	4305	20	728555
Denizli	3553	33	176735	6391	19	714690
Balıkesir	5312	35	180970	4567	30	652360
Kahramanmaraş	3237	21	184820	10451	24	646016
Diğerleri	114650	24	6033518	103722	21	11479969
Toplam	129614	28	6948893	195000	24	15044456

Kaynak: TÜİK, 2017.

Çizelge 9. Türkiye ceviz üretimi, yurt içi kullanım, yeterlilik derecesi ve fiyatlar (₺/kg).

Piyasa yılı	Üretim (ton)	Yurt içi kullanım (ton)	Kişi başına tüketim (kg)	Yeterlilik derecesi (%)	Ceviz fiyatları
2007/'08	172572	205087	2.8	82.1	5.61
2008/'09	170897	197954	2.7	84.3	5.45
2009/'10	177298	212664	2.9	81.4	7.04
2010/'11	178142	197634	2.6	88.0	7.64
2011/'12	183240	211469	2.8	84.6	8.62
2012/'13	203212	226346	2.9	87.6	8.94
2013/'14	212140	223357	2.8	92.7	11.02
2014/'15	180807	202346	2.5	87.2	13.45
2015/'16	190000	241323	3	76.8	14.72

Kaynak: TÜİK, 2017.

Türkiye'de üretilen ceviz miktarı, yurt içinde tüketilen cevizi karşılamada yetersiz kalmaktadır. Bundan dolayı Türkiye ithalatçı ülke konumundadır (Çizelge 9.). Türkiye'de kişi başına ceviz tüketimi

son 5 yıla göre artmış ve kişi başına tüketim 3 kg civarında olup, 2016 yılında kabuklu cevizde üretici fiyatı 14.72 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Bu düşük fiyat seviyesi son yıllarda ucuz fiyata ithal edilen

ceviz miktarındaki artışlara bağlanabilir (TÜİK, 2017).

Türkiye'nin ceviz ticareti

Türkiye'nin 2016 yılı ceviz ihracat miktarının toplam değeri 21,377,000 \$, ithalat miktarının toplam değeri ise 172,819,000 \$ dur (Çizelge 10). Türkiye'nin 2016 yılı ceviz ithalat miktarı bir önceki

yıla göre %59.11 oranında artış, ihracatta ise %41.83 oranında azalma meydana geldiği görülmektedir (ITC, 2017). Türkiye'nin son on yılda ceviz dış ticaretindeki en önemli gelişme, ithalatın artması, ihracatın azalmasıdır. Türkiye ceviz yetiştiriciliğinde önemli bir yerde olmasına rağmen iç tüketimi karşılayamamakta ve ithalata yönelmektedir.

Çizelge 10. Türkiye'nin ceviz dış ticaret miktarları ve değerleri (ton/\$).

Yıllar	Kabuklu ceviz				Kabuksuz ceviz			
	İhracat		İthalat		İhracat		İthalat	
	Miktar (ton)	Değer (bin \$)	Miktar (ton)	Değer (bin \$)	Miktar (ton)	Değer (bin \$)	Miktar (ton)	Değer (bin \$)
2001	2	8	988	437	513	1393	203	703
2005	6	20	4467	3192	210	1205	9839	24401
2010	8	24	27369	50519	3171	23498	3291	19081
2015	13	13	38156	115439	4077	58491	2481	15198
2016	3	31	58850	139396	2376	21346	5809	33423

Kaynak: ITC, 2017.

Türkiye'nin ceviz dış ticaret potansiyeli ve karşılaştırmalı üstünlükleri

Türkiye'nin uluslararası piyasalarda önemli tarım ürünlerinden olan cevizin, açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük ölçümlerine göre 2005-2016 dönemleri arasında Türkiye'nin dünyaya karşı rekabet gücü ve rekabet gücünde meydana gelen değişimleri incelenmiştir. Dünya Bankasının 2016 yılı verilerine göre dünyanın toplam ihracatı 14,6 trilyon \$, Türkiye'nin ise 142,5 milyar \$ değerinde gerçekleşmiştir.

Uluslararası ticaret piyasası içerisinde cevizin rekabet gücü açısından karşılaştırmalı

üstünlüğünü açıklamak için RCA değerinin 1'den büyük olması beklenmektedir. Türkiye'nin uluslararası pazarda cevizin rekabet gücü, 2005-2015 yılları arasında artmasına rağmen 2016 yılında açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü azalmıştır (Çizelge 11). Bu azalışın nedeni; ceviz üretimi için kapama bahçelerinin yetersizliği, bölgelerin ekolojik özelliklerine göre fidan tercihinin yapılmaması, standart ceviz üretiminin olmaması, devlet tarafından uygulanan politikalar ve cevizde iç talebin fazla olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Çizelge 11. Yıllara göre cevizin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükleri (ABD \$).

Yıllar	Dünya		Türkiye		RCA değerleri
	Toplam ihracat (bin \$)	Toplam ceviz ihracatı (bin \$)	Toplam ihracat (bin \$)	Toplam ceviz ihracatı (bin \$)	
2005	11498585393	837686	73476408	1225	0.23
2010	16817239864	1782169	113883219	23522	1.95
2015	18175193981	3200861	143850376	58504	2.31
2016	14639041733	2987651	142529583	21377	0.73

Kaynak: ITC, 2017; DB, 2018.

SWOT analizi

Ceviz yetiştiriciliğindeki güçlü yönler

1. İklim ve toprak isteklerinin geniş sınırlar arasında değişiklik göstermesi nedeniyle ceviz yetiştiriciliğinin kolaylıkla yaygınlaşması.
2. Özel sektörün yetiştiriciliğe olan ilgisinin artmasıyla ve son yıllarda meyve veren ceviz ağaç sayısının da artması.

3. Alternatif tıp sektörünün gelişmesi ve bu kapsamda cevizin sağlık üzerine olan olumlu etkilerinin ortaya çıkması (kanın pıhtılaşmasını önlemesi, kolesterolü düşürücü etkisi, yüksek protein içeriği).
4. Cevizin yeşil kabukları boya sanayisinde, meyvesi gıda ve mobilya sektöründe, yağı kozmetik sektöründe değerlendirilen çok yönlü bir bitki olması.

5. Cevizin yetiştiriciliğinde kapama bahçe kurulumunda devlet teşviklerinin verilmesi.
6. Ceviz ihracatının artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması.

Ceviz yetiştiriciliğindeki zayıf yönler

1. Türkiye’de ceviz yetiştiriciliğinde kapama bahçelerinin yetersiz olması ve aşısız fidan kullanımı.
2. Seçilecek ceviz çeşitlerinin bölge ekolojisine uygunluğu kadar tüketicinin tercih ettiği ve pazarlanabilir durumu olan kaliteli çeşitlerin üretilmemesi, pazarlama sırasında sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır. Türkiye’de mevcut ceviz yetiştiriciliği yapan firmaların birçoğu ticari işletme özelliğine sahip olmadığından pazarlama konularında yetersiz kalmaktadırlar.

Ceviz yetiştiriciliğindeki fırsatlar

1. Sert kabuklu meyveler içerisinde olan cevizin insan beslenmesi ve sağlığındaki rolü giderek daha iyi anlaşıldığı için talep hızla artacaktır.
2. Sulama alanlarının teknolojisine uygun olarak artırılması ile ceviz yetiştiriciliği daha kârlı hale getirebilir.
3. Türkiye’de ürün açığının olması yatırımları cazip hale getirmektedir.
4. Modern tarım tekniklerinin gelişmesi ile üretim maliyetlerinin düşmesi.

Ceviz yetiştiriciliğindeki tehditler

1. Üreticilerin geleneksel üretim alışkanlıklarından kolay vazgeçmemeleri.
2. Yetkililerin AR-GE faaliyetlerindeki eksiklikleri hızla giderememeleri.
3. Üretilen cevizlerin aşısız ve kalitesiz ceviz fidelerinin piyasada satılması sonucu Türkiye’nin her yıl ceviz ithalatı yapmak zorunda kalması.
4. Meyve veren ceviz ağaçlarının özellikle mobilya sektöründe kereste için kesilmesi.

Sonuç ve Öneriler

Ceviz, Türkiye için önemli bir meyve türü olup, dünyada ve Türkiye’de cevizin alan ve miktarında artış görülmektedir. Son on yılda Türkiye’nin ceviz üretimi düzenli artmasına karşın, ağaç başına verimde %14.28 oranında azalma meydana gelmiştir. Olumsuz hava koşullarına bağlı olarak elde edilen üretimin ve verimin azalması, üretici fiyatlarında dalgalanmalara neden olmakta ve üretici gelirlerini olumsuz etkilemektedir.

Dünya’da yaklaşık 1,8 milyon ton ceviz üretimi ile ilk sırada yer alan Çin, iç talebi karşılayamamasından dolayı uluslararası pazarda aynı güce sahip değildir. ABD kapama bahçelerden

oluşan standart ceviz çeşitliliğine önem verdiği için dolayı ihracatta dünya lideridir. Buna karşın Türkiye ithalatçı konumundadır. Cevizin anavatanı olan Türkiye’de, ceviz üretiminde bilinç düzeyinin yüksek olmaması, aşılı fidan temininde ve kapama bahçelerinin kurulmasında yetersiz kalınması üreticilerin yeterli ve kaliteli meyve elde etmesinde sorunlara neden olmaktadır.

Dünyadaki ticaret verilerine göre Türkiye’nin uluslararası ceviz piyasasına yaptığı katkı, dünyada yapılan ceviz ihracat miktarının %0.71’ni oluşturmaktadır. Bu durum Türkiye’nin dış ticarete rekabeti açısından zayıf olduğunu göstermektedir. Ceviz üretim ve ihracat miktarının artmasına yönelik olarak üreticilere verilen teşvik ve eğitim destekleriyle bilinçli yetiştiriciliğin yaygınlaştırılması sağlanabilir.

Türkiye’de kapama ceviz bahçelerinin tesisinde iklim uygun fidan seçiminin yapılması, standart ve kaliteli çeşitlerin üretimi, uygun fiyat oluşumu için mevcut pazarlama sistemi içerisinde iyileştirmeyi sağlayacak düzenlemelere gidilmesi, ceviz üretiminde ve ticaretinde rekabeti artırmaya yardımcı olacaktır.

Kaynaklar

- Akça, Y. 2010. Edirne ilinde ceviz ağaçlandırma çalışmalarının tarım yönünden analiz ve sentezi. III. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi, 20-22 Mayıs 2010, Cilt: II, s.856-861. Tokat.
- Akça, Y. 2014. Ceviz Yetiştiriciliği. Anıt Matbaası, ISBN: 975-97498-07, 328 s., Ankara.
- Anonim, 2017. Haberler: Ceviz. Türkiye Ziraat Odaları Birliği, <http://www.tzob.org.tr/basin-odasi/haberler/cevizde-uretim--tuketim-artistina-yetisemiyor>.
- Bayazit, S., Sümbül, A. 2012. Determination of fruit quality and fatty acid composition of Turkish walnut (*Juglans regia*) cultivars and genotypes grown in subtropical climate of eastern Mediterranean region. *International Journal of Agriculture & Biology*, 14(3): 419-424.
- Çakmak, Ö.A. 2005. Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler ve rekabet gücü: Türkiye tekstil ve hazır giyim endüstrisi üzerine bir uygulama. *Ekonomi, İşletme, Uluslararası İlişkiler ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1-2): 65-76.
- Çiftçi, K., Gökçe, O. 2005. İzmir ve Manisa illerinde ceviz yetiştiriciliğinin sosyo-ekonomik yönü ve sorunları üzerine bir araştırma. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi, *Tarım Bilimleri Dergisi*, 16(1): 7-17.

